

Inhoud

Que séra, séra	11
Consider Yourself at Home	31
Love Me Tender	39
The Exodus Song	50
Danny Boy	57
Yerushalayim Shel Zahav	75
Summertime	88
Adio Kerida	99
Where Have All the Flowers Gone	114
What a Wonderful World	137
Ave Maria	155
I'll Be Seeing You	167
Suspicious Minds	182
 Met dank aan	 187
Verklarend woordenlijstje	191

Que sera, sera

‘Effe wachten, effe wachten.’ Mijn broer zegt het precies zoals onze vader het deed wanneer hij niet op een naam kon komen of zat te treuzelen bij het klaverjassen; dezelfde nerveuze intonatie, dezelfde nadruk op het ‘éffe’, dezelfde stembuiging bij het ‘wáchten’. We zitten allebei te grinniken. Hij in Jeruzalem, ik in Amsterdam.

Het ‘effe wachten’ van de bijna dertig jaar geleden overleden Nathan Vuijsje brengt ons vrolijke saamhorigheid, net als herinneringen aan zijn voortdurende verlangen naar zoetigheid, de klunzige manier waarmee hij wie hem lief was over het hoofd aaide, en de hardnekkigheid waarmee hij muzikanten van ons probeerde te maken. Dat wij allebei in onze puberteit de brui gaven aan onze muzieklessen heeft hij nooit helemaal kunnen verkroppen. ‘Je moet een kind nooit dwingen,’ zei hij – zogenaamd berustend – toen mijn broer het opgaf net zo’n goede koperblazer te worden als hijzelf was. Hij zei het weer toen ik ruim tien jaar later liet weten dat ik niet meer naar de Volksmuziekschool wilde en mijn gitaar in de dompige gangkast van onze dompige woning in de Bankastraat verdween.

Zijn verdere leven zou hij blijven verkondigen dat het tóch zonde was dat wij niets hadden gedaan met ons muzikale talent. Dat talent was bij ons beperkt, maar hij hield bij hoog en bij laag vol dat we in dat opzicht op hem leken. Het was een preekje dat uitmondde in de opmerking waarmee hij ons doodgooide: ‘De muziek heeft mijn leven gered’, gevolgd door zijn uitgelaten tralala-vertolking van ‘Ave Maria’, een van de liederen die hij in de herfst van 1944 op trombone speelde bij zijn auditie voor het kamporkest van Auschwitz.

Zeker had het hem plezier gedaan dat zijn zoon op vergevorderde leeftijd is gaan zingen en zelfs een visitekaartje liet maken waarop hij zichzelf aanprijst als ‘The Singing Dutchman’. Mijn broers late roeping is nog iets wat ons verenigt. Onze telefoongesprekken bestaan alweer een hele poos vooral uit liedjes zingen die hij uitkiest voor een soloprogramma waarmee hij wil optreden in bejaardenhuizen.

Ik hoor dat hij zijn smartphone neerlegt op het bureautje in de kleinste kamer van het bescheiden seniorenappartement dat hij en zijn vrouw sinds enige jaren bewonen. Op zijn pc gaat hij naar YouTube en zoekt een oude hit waarop hij heeft geoefend door mee te doen met zijn favoriete uitvoering. Het duurt lang voordat hij de juiste versie heeft gevonden. Hij heeft weer eens ruzie met het systeem. Zijn ‘effe wachten’ maakt zo nu en dan plaats voor een hartgrondig ‘godverdomme’, een van de weinige Nederlandse woorden die hij nog steeds accentloos uitspreekt. In zijn haast mij te laten raden wat er komt tikken zijn stramme

vingers vaak de verkeerde toetsen in.

Een tipje van de sluier heeft hij al opgelicht. Voor zijn nieuwe show koos hij liedjes uit bekende films.

‘Daar komt ie,’ zegt hij met herwonnen blijmoedigheid als ik een intro hoor met veel violen en een fluit die kwinkeleert als een merel in mei.

Om te laten weten dat ik het nummer herken moet ik precies op tijd de eerste strofe met hem meezingen. Deze keer lukt het me niet. Het beroemdste nummer uit *The Wizard of Oz* – nota bene een van mijn lievelingsfilms – kan ik pas thuisbrengen als hij het ‘Somewhere Over the Rainbow’ al heeft ingezet.

Eenmaal op gang doe ik zo enthousiast mee dat ik hem overstem – een misser. Mijn broer wil vooral laten horen hoe hij het doet. Het is de bedoeling dat ik serieus commentaar geef op zijn zangkunsten, of liever gezegd; iets bewonderends opmerk over zijn uitvoerende kwaliteiten.

‘Dom dat ik niet meteen hoorde wat er kwam,’ zeg ik als hij er halverwege de brui aan geeft omdat hij door wil naar het volgende nummer. ‘*The Wizard of Oz* heb ik best vaak gezien. Volgens mij was de eerste keer met jou.’ ‘Somewhere Over the Rainbow’ associeer ik al lang met een regenachtige zaterdagmiddag samen met mijn grote broer in de Odeon, de kleine buurtbioscoop in Amsterdam-Oost waar hij mij begin jaren zestig weleens mee naartoe nam als hij op mij moest passen.

‘Dat denk ik niet. Ik kan me niet herinneren dat ik ’m ooit heb gezien, maar dat liedje is mooi.’

Hij luistert maar half als ik vertel dat ik ’m pas nog eens zag en me stoorde aan het zoetsappige slot. Alsof

een schrander en avontuurlijk meisje dat verlangt naar een fijne plek ver weg van de kleingeestige oom en tante die voor haar zorgen dolgelukkig zou zijn als ze na een verblijf in het kleurrijke Oz terug is bij af.

‘Ergens heb ik gelezen dat je die film kunt zien als een relaas over migratie, over het gegeven dat veel migranten die voorafgaand aan hun vertrek mooie dromen hadden over de plek waar ze naartoe trokken, juist weer hun vroegere thuis gaan romantiseren als ze een nieuw leven hebben opgebouwd in hun nieuwe land.’

Mijn broer heeft geen zin in mijn uitweidingen, en al helemaal niet in mijn vergelijking tussen hem als landverhuizer en het meisje Dorothy.

‘Dat zegt mij allemaal niks,’ is zijn enige reactie.

Ik ben in mijn hoofd nog samen met de blikken man, de bange leeuw, de vogelverschrikker en Judy Garland op weg naar de tovenaars van Oz als Wim voor zijn doen snel het volgende liedje heeft gevonden dat hij mij wil laten raden.

‘Of deze uit een film komt, weet ik eigenlijk niet. Ik heb het erbij gedaan omdat bijna iedereen hier dat leuk vindt. Je kent het wel. Komt ie.’

Aan de begintonen heb ik ditmaal genoeg: John Lennon op mondharmonica in de eerste wereldhit van The Beatles.

“Love Me Do”, zeg ik nog voordat Paul McCartney begint te zingen. Terwijl Wim zijn best doet om McCartney zo goed mogelijk na te bootsen galm ik als vanzelf alles mee. ‘The Beatles zijn meer van mij dan van jou. Maar volgens mij deed jij het heel verdienstelijk.’

Als ik aanstalten maak wat langer stil te staan bij The Beatles – uit de ups-and-downs van mijn jeugd zijn ze niet weg te denken – is hij alweer ruzie aan het maken met zijn pc. In zijn ‘Effe wachten’ klinkt nu vooral het ongeduld door dat wij allebei erfden van onze vader.

‘Dat ding doet godverdomme nooit wat ik wil. O ja, nu heb ik ’m. Komt ie.’

De titelsong van ‘The Graduate’ herken ik ook meteen. Het eerste couplet zing ik zachtjes mee. Zijn vertolking van ‘Mrs. Robinson’ van Simon & Garfunkel is best aardig. Zuiver klinkt het niet, dat doet het eigenlijk nooit. De ontdekking dat hij graag zingt heeft er niet toe geleid dat hij professionele hulp zoekt om zijn techniek te verbeteren. De bravoure die hij zichzelf lang geleden heeft aangeleerd compenseert veel, net als de hem eigen spotternij die doorklinkt bij zinnen als ‘Heaven holds a place for those who pray’.

‘Mag je dit wel zingen van jullie cultuurmevrouw?’ Ik vraag het nadat ik hem heb gecompimenteerd met zijn ditmaal adequate timing.

Ze komt vaak ter sprake, de dame die verantwoordelijk is voor het culturele aanbod in het ouderencomplex waar hij zich kort na zijn verhuizing aanmeldde voor het huiskoor dat er elke zondagochtend repeteert in een gemeenschappelijke huiskamer op de begane grond, vlak bij een ruimte met vuilniscontainers die tevens dienst doet als schuilkelder. De cultuurmevrouw is orthodox en censureert alles wat zij als treife vunzigheid beschouwt. Bijna alle vorige keren dat we het over haar hadden ver-

telde hij met een mengeling van ergernis en dedain hoe ze ingreep toen ze haar oudjes 'Can Can' van Offenbach hoorde zingen. De in het Hebreeuws vertaalde tekst over danseressen van de Parijse Moulin Rouge die hun benen zo hoog opgooien dat je hun onderbroekjes kunt zien, wekte bij haar een voor mijn broer onbegrijpelijke woede. Sindsdien houdt ze zowel het koor als de artiesten die zij inhuurt scherper dan voorheen in de gaten.

Wim denkt dat 'Mrs. Robinson' geen probleem zal opleveren bij de proefuitvoering voor zijn medebewoners. Volgens hem heeft de cultuurmevrouw geen weet van de film uit 1967 waarin Anne Bancroft een voor de buitenwereld keurige echtgenote speelt die een buitenechtelijke affaire begint met een leeftijdgenoot van haar dochter (Dustin Hoffman). 'En trouwens: ik doe toch wat ik wil.'

De dirigente van zijn koor moedigde hem aan toen hij zijn eigen programma wilde ontwikkelen. Ze vond het een goed idee, zo'n onemanshow waarin hij liedjes die veel oude mensen kennen afwisselt met – volgens hem grappige – anekdotes over zijn leven in Israël die zijn kinderen en kleinkinderen tot vervelens toe van hem hoorden. Zij is een jonge muzikante uit het geseculariseerde deel van Jeruzalem en mijn broer steunt haar bij haar aanvaringen met de rechtzinnige cultuurmevrouw.

De almaar toegenomen greep van orthodox-belijdende Joden op het leven in Israël zit hem hoog, zo hoog dat hij aanvankelijk tegen was toen Jacqueline warmliep voor het seniorencomplex in Jeruzalem waar hij inmiddels is ingeburgerd. Liever bleef hij in hun huis in Mevaseret Zion,

een overwegend seculier stadje ten westen van Jeruzalem. Lang geleden waren ze van Jeruzalem daarheen verhuisd omdat ze hun kinderen een puberteit tussen de ‘religieuze gekken’ in de heel erg heilige stad wilden besparen. Nog een voordeel van Mevaseret: de nabijheid van Abu Gosh, een Palestijns-Arabisch dorp waar je de lekkerste hummus, falafel en kebab kunt eten en waar hij en Jacqueline en tig andere Joodse Israëliërs tot voor kort op zaterdagmiddag naartoe reden voor een goede sjabbeslunch. In Abu Gosh ben je ver verwijderd van de orthodoxen die hun strikte leefregels aan heel Israël willen opleggen en de Palestijnse restauranthouders zijn allemaal aardig, vooral als je – zoals Wim – een mondje Arabisch met ze spreekt.

Politiek gezien is Wim evenals de meeste andere inwoners van Israël opgeschoven naar nationalistisch-rechts. Zijn afkeer van linkse opiniemakers valt echter in het niet bij zijn weerzin tegen de vromen. ‘Het wordt hier een soort Iran,’ zei hij toen militant-orthodoxe Joden in 2022 werden opgenomen in de zoveelste regering-Netanyahu. Ik geloof dat het ons allebei goeddeed dat we hierover niet van mening verschillen.

Over vrijwel alles wat raakt aan de politieke toestand van de wereld in het algemeen en Israël in het bijzonder zijn we het oneens. Zijn gegroeide voorkeur voor Israëlsche en Europese populistten die eensgezind ophitsen tegen moslimse Arabieren staat haaks op mijn aanhankelijkheid aan het linksige humanisme dat Nathan Vuijsje ons bijbracht. Wim lacht schamper als ik het devies te berde

breng dat onze vader in zijn jeugd van onze sociaaldemocratische grootouders meekreeg: er is maar één land: de aarde, er is maar één volk: de mensheid, er is maar één geloof: de liefde.

Ik weet wat hij met dat lachje bedoelt: dat hun omarming van die mooie slagzin van de Amsterdamse SDAP-coryfee Floor Wibaut niet heeft voorkomen dat onze opa en oma en een belangrijk deel van de verdere familie in Sobibór en Auschwitz werden vermoord omdat ze Joden waren. Mijn trouw aan het oud-linkse gedachtegoed vindt hij onnozel, net als mijn hang naar Israëliërs die vinden dat hun Palestijnse streekgenoten hetzelfde zou moeten toekomen als zij voor zichzelf ambiëren: leven zonder vrees voor oorlog en terreur, met veel lekker eten, vrolijke dagen aan de Middellandse Zee en fijne toekomstperspectieven voor alle kinderen in het aan dezen en genen beloofde land.

Zo nu en dan krijgt hij mij tussen het zingen door op de kast met oneliners als ‘Uiteindelijk zijn de Arabieren geen van allen te vertrouwen’ en ‘Over een jaar of tien is Europa een islamitisch kalifaat’. Dan kan ik niet anders dan hem geagiteerd tegenspreken en houd ik mijn pleidooi voor het gelijkheidsdenken dat in onze familie decennialang heilig was. Vervolgens noemt hij mij nog eens naïef en slaken we allebei een zucht.

Zijn aversie tegen hele en halve diaspora-Joden met een grote mond over wat het kleine Joodse land volgens hen allemaal fout doet is niet nieuw, net zomin als mijn afkeer van het Israëliëse geweld tegen Palestijnen – hij heeft het over Arabieren – die al generatieslang gebonden zijn aan

het grondgebied van het huidige Israël. Ons gekibbel over heden, verleden en toekomst van Israël/Palestina – het woord ‘Palestina’ is voor hem nog net niet onverdraaglijk – leidt nergens toe. Het benadrukt slechts de afgrond tussen de posities die wij innemen en loopt dikwijls uit op zijn ‘Jullie hebben gemakkelijk praten’. Meestal houd ik dan mijn mond, want ik weet maar al te goed dat ik hem toch niet van mening kan doen veranderen. En misschien heeft hij gelijk: vanuit mijn vrijzinnige bubbel in het centrum van het nog altijd vredige Amsterdam is het inderdaad gemakkelijk praten. Wie weet in welke hoek van het politieke spectrum ik was beland als ik net als hij rond mijn twintigste gebruik had gemaakt van mijn ‘recht op terugkeer’ naar de Joodse staat in plaats van me te nestelen tussen linkse en feministische babyboomers in Nederland. Of als ik in het Nederland van nu ‘bewust Joods’ was opgevoed en een belangrijk deel van mijn leven zich had afgespeeld in stevig beveiligde scholen, verenigingsgebouwen en synagogen omdat er jihadistische jongens zijn die vanwege ‘Palestina’ in westerse landen aanslagen plegen op ‘de’ Joden.

Doorgaans slagen Wim en ik erin het hele onderwerp Israël/Palestina te omzeilen. Het aantal gesprekken die ik met vrienden en kennissen heb over de verwording van Israël tot een misdadige bezettingsmacht is omgekeerd evenredig aan het aantal woorden die mijn broer en ik daarover wisselen. Meestal beperken we ons tot alledaagse besognes, het wel en wee van zijn kinderen en kleinkinderen, gezondheidssperikelen en de in Israël erg lange wachtlijsten van medische specialisten, volgens Wim